

כללי ספק ספקא

ש"ד סוף סימן קי ע

אריה מינקוב
כולל הלכה
ישיבת בית אל

להערות ולהשגת הסיכום:

arye.minkov@gmail.com

הגהות: אברהם אליצור ואריאל כהן

כללי ספק ספקא

בכללי ספק ספקא הש"ך עוסק במקרים שונים בדיני ספקות. עיקר העיסוק הוא בשלושה ספקות עיקריים (ספק ספקא בגוף אחד ועניין אחד (כללים א-ג), ספק ספקא שאינו מתהפך (כללים ג-טו) וספק ספקא בדרבנן (טז-כה)), יחד עם ספקות נוספים. בסוף הסיכום יובא קיצור הכללים.

כלל א | האם ס"ס נקבע לפי ידיעה או לפי גוף אחד

לכאורה יש סתירה בין שתי גמרות. בביצה (ג, ב) נפסק שביצה מסופקת שנפלה לאלף - הכלל אסור (למרות שיש ספק בביצה וספק בתערובת). מאידך, בכתובות (ט, א) נאמר שגם אם אדם מוצא פתח פתוח האשה מותרת לו, מכח ספק ספקא (ספק תחתיו וגם אם תחתיו ספק באונס).

הפוסקים נחלקו מה טיבת החילוק בין הגמרות: לדעת איסור והיתר הארוך, בכתובות שני הספקות הם בגוף אחד ובעניין אחד, ולכן הם מצטרפים להתיר, ואילו בביצה ספק אחד הוא בביצה והשני בתערובת ולכן אינם מצטרפים. לדעת הרשב"א בתורת הבית, בכתובות אין ידיעה בין שני הספקות, וכשמגלים ספק אחד עולה גם השני, ואילו בביצה הייתה ידיעה בין הספקות ולכן בספק הראשון הוחזק איסור ושוב לא מועיל ספק נוסף. כך ניתן להסביר לשיטת "מצאתי כתוב" המובא בב"י (סי' נז), הסובר שספקות מצטרפים רק אם אין ידיעה ביניהם.

◀ **איסור והיתר הארוך ורמ"א:** כשהספק הראשון הוא מהתורה, אפילו אם שני הספקות נודעו כאחד - אסור כשהם לא מגוף אחד ומעניין אחד (באיסור דרבנן מקלים אפילו כשאינם מגוף אחד - בכלל ז).

☞ כך פסקו ש"ך וט"ז (אך במקום הפסד מרובה ובסעודת מצווה הש"ך הקל לאכול בזוגות)¹.

הערות

¹ דעת או"ה ורמ"א בידיעה בין הספקות. הרמ"א העתיק את דברי האו"ה, שבשני ספקות האם בכלל יש כאן איסור ונודעו יחד - מותר. לכאורה לא ברור מדוע מותר, הרי לשיטתו הידיעה לא חשובה אלא רק שהספקות יהיו מגוף אחד ועניין אחד. ואכן האחרונים נחלקו בדעתו:

⊞ **בן איש חי** (רב פעלים ח"א, יו"ד כב): ספקות שאינם מגוף אחד ומעניין אחד לא מצטרפים גם כשאינן ידיעה ביניהם, ואפילו במקום הפסד מרובה.

⊞ **"מצאתי כתוב"**, **משאת בנימין ותורת שלמים**: כל עוד אין ידיעה בין הספק הראשון לספק השני – הספקות מצטרפים, גם אם הם משמות שונים ומגופים שונים. אם יש ידיעה ביניהם – אינם מצטרפים.

⊞ כך פסק **הרב עובדיה** (יביע אומר ח"י, יו"ד, נח, כ).

כלל ב | ס"ס בעניין אחד ובגוף אחד

איסור והיתר הארוך (לשיטתו בכלל א): ספק ספקא הוא דווקא כששני הספקות הם בעניין אחד ובגוף אחד. (ולכן תרנגולת שהפכה לטרפה והטילה ביצה, ולא ידוע האם קליפת הביצה נגמרה לפני שהתרנגולת הפכה לטרפה או אחר כך – גם אם הביצה התערבה באחרות הכל אסור, כי הביצה והתערובת הם עניינים שונים. אפילו כשהתרנגולת לא הפכה לטרפה ממש אלא לספק טרפה – אסור, מכיוון שספק בביצה וספק בתרנגולת נחשבים ספקות בגופים שונים).

⊞ כך פסק **ש"ך**.

כלל ג | ביצת ספק שהתערבה באלף

איסור והיתר הארוך (כנ"ל): ביצה המסופקת שהתערבה באלף – כולן אסורות, מכיוון שהספקות אינם מגוף אחד (ואפילו אם ישנם שלושה ספקות, אם

הערות

א. ט"ז: דעת רמ"א שאין משמעות לידיעה. צריך לדחוק שכוונתו שנודעו יחד היינו שהספקות היו בגוף אחד ובעניין אחד, וממילא אין אפשרות שהייתה ידיעה ביניהם.

ב. ש"ך: רמ"א מחמיר ומצריך את שני הדברים – גם שיהיו מגוף אחד ומעניין אחד, וגם שלא תהיה ידיעה ביניהם (כך יוצא מדבריו בכלל ו, שהתיר שם כשהייתה ידיעה מכיוון שהיא לא בין שני הספקות המתירים, ובבדי השולחן הוכיח מלשון התורת חטאת שזוהי דעתו).

² בב"י בסימן נז. יש שכתבו שזו דעת תרומת הדשן (מבוא שערים לרב נתן שפירא, סו"ס פ"ד).

כל אחד מגוף שונה הם לא מצטרפים: ספק האם הביצה מתרנגולת טרפה או מתרנגולת כשרה, ואף אם היא מהטרפה – ספק האם קליפתה נגמרה לפני שהתרנגולת נאסרה, ואחר כך התערבה באחרות).

כך פסק ש"ך.

כלל ד | ס"ס בתערובת של כשר וספק

איסור והיתר הארוך: תרנגולת שהיא ספק טריפה שנמצאת יחד עם תרנגולת כשרה, ונמצאה ביצה אחת ביניהן – היא מותרת מכח ספק ספקא (בביצה): האם היא מהתרנגולת הכשרה, וגם אם היא מספק הטריפה שמא גם היא כשרה³ (דווקא בספק טרפה, אך בטרפה ודאי לא ואפילו אם נוסף ספק אחר, כי אז יש כאן ספק דאורייתא ושני הספקות אינם מעניין אחד).

כך פסק ש"ך⁴.

כלל ה | ס"ס בתערובת הנ"ל בשמות שונים

הגהת איסור והיתר הארוך: תרנגולת ספק טריפה שנמצאת עם תרנגולת כשרה, ונמצאו שתי ביצים כך שודאי אחת מהן מתרנגולת הספק – אסור, מכיוון ששני הספקות הם לא מעניין אחד כי צריכים להתחיל לדון

הערות

³ אמנם הספק ספקא פה הוא בשני עניינים – אחד בביצה ואחת בתרנגולת, אך במקרה שהספק השני מחמיר יותר – הספקות מצטרפים (עיין בהערה הבאה).

⁴ **תערובת חד בחד לפני שנולד הספק.** הש"ך כתב שההיתר בזה הוא דווקא כשהתרנגולות התערבו קודם חד בחד (שלא יודע איזה תרנגולת היא ספק הטריפה ואיזו הכשרה), ואם לא התערבו קודם אסור. הפר"ח ורעק"א חלקו עליו וכתבו שרק אם התרנגולות לא התערבו קודם הביצה מותרת, ואם התערבו היא אסורה מכיוון שאלו שני ספקות בשם אחד.

מהתרנגולות: ספק אחד בביצה, האם הוא מתרנגולת הספק, וספק שני בתרנגולת, שמא היא לא טריפה⁵.

כך פסק ש"ך.

כלל ו | ספק מתערובת כנ"ל כשהייתה ידיעה בעניין אחר

ש"ך: על פי היסוד של האו"ה (בכלל ד): תרנגולת שהיא ספק טריפה שנמצאת עם תרנגולת כשרה, ונמצאה ביצה אחת ביניהם – גם אם ידעו מראש שהתרנגולת היא ספק טריפה מותר, מכיוון ששני הספקות הם לא בתרנגולת אלא בביצה, ובביצה נולדו שני הספקות יחד (האם היא מהתרנגולת הכשרה, וגם אם היא מספק הטריפה שמא גם היא כשרה)⁶.

הערות

⁵ **צירוף ספקות מגופים שונים להחמיר.** הש"ך בכלל ד מבאר שאם הספק השני הוא מחמיר יותר (האפשרות להחמיר בספק השני היא אם נעבור לגוף אחר) שני הכללים מצטרפים, ורק אם הספק השני מיקל יותר (האפשרות להקל בספק השני היא אם נעבור לגוף אחר) מחמירים מכיוון שלא מצטרפים שני ספקות משמות שונים להקל. הסדר שעל פיו קובעים את הספקות נקבע לפי ההגיון. וממילא:

א. ביצה שנמצאה בין שתי תרנגולות (כלל ד). ראשית צריך לבדוק האם בכלל יש כאן איסור – מאיזו תרנגולת היא (ספק בביצה). גם אם נחמיר לומר שהביצה מתרנגולת ספק הטריפה – שמא התרנגולת כשרה (ספק בתרנגולת), ומכיוון שהמעבר לגוף השני – לתרנגולת השניה, ספק הטרפה – הוא כדי להחמיר ולומר שאולי הביצה מתרנגולת שהיא ספק טריפה (אלא שגם שם יש צד להקל) – למרות שאלו גופים שונים נחשבים כגוף אחד ומצטרפים.

ב. שתי ביצים שנמצאו בין שתי תרנגולות (כלל ה). ודאי שיש כאן ביצה מתרנגולת הספק, ולכן קודם צריך לדון האם התרנגולת היא כשרה או טרפה (ספק בתרנגולת), ולאחר מכן לעבור לספק שנמצא בגוף השני (בביצה) ולתלות שאולי הביצה הספציפית הזאת היא מהתרנגולת הכשרה (ספק בביצה). מכיוון שהמעבר לגוף השני הוא כדי להקל – נחשבים ספקות בגופים שונים שאינם מצטרפים.

⁶ אמנם בהערה הקודמת התבאר שהש"ך מתיר את הביצה שנמצאה בין התרנגולות מכיוון שמצטרפים את הספק בתרנגולת כשהוא ספק להחמיר, וכאן כתב שהידיעה לא מפריעה מכיוון ששני הספקות הם בביצה ולא בתרנגולת.

ונראה שמבאר שבזמן שנולד הספק הראשון בביצה – מתבוננים גם בתרנגולת ביחס לביצה, ונחשבת ספק המצטרף לספק ספקא, מכיוון שחזקת האיסור בתרנגולת לא נקבעה באופן

כלל ז | ס"ס בחתיכה שנמצאה ברחוב

ש"ך: מהאמור לעיל (כלל ד וכלל ו) יוצא שאם נמצאה חתיכה ברחוב, ויש ספק האם היא כשרה או ספק טריפה (במציאות שיש כאן שתי חנויות – אחת המוכרת בשר כשר ואחת שיש בה ספק טרפה) – החתיכה מותרת מכח ספק ספקא בעניין אחד (בחתיכה): ספק האם היא מהחנות הכשרה, וגם אם היא מהחנות השניה, שמא גם היא כשרה (וכאמור, למרות שזה ספק בחנות – נחשב ספק בגוף החתיכה מכיוון שהוא ספק להחמיר)⁷.

כלל ח | ס"ס בשתי חתיכות שנמצאו ברחוב

ש"ך: מהאמור לעיל (כלל ו) יוצא שבמקרה שיש בפנינו שתי חתיכות, אחת כשרה ואחת ספק טריפה, ולא ידוע מי זאת מי – שתי החתיכות אסורות, כי שני הספקות הם לא בעניין אחד: ספק אחד האם החתיכה שלפנינו היא הכשרה, וספק שני הוא שמא החתיכה שהיא ספק טריפה בכלל כשרה.

כלל ט | מקרה כנ"ל וחתיכה אחת אבדה

ש"ך: כהמשך לכלל ח, אפילו במקרה שאחת מהחתיכות אבדה ואינה בפנינו – אסור, כי זה עדיין ספק ספקא שלא בעניין אחד: ספק אחד שמא חתיכת האיסור לא כאן, וגם אם תאמר שהיא כאן – שמא היא לא טרפה.

אפילו אם החתיכה השנייה נאבדה מהעולם לגמרי – עדיין אסור. ואינו דומה לסעיף ז שמתירים דבר חשוב שהתערב באחרים וחתיכה אחת אבדה מהעולם, מכיוון ששם האיסור כבר התבטל ברוב, ולכן האיסור רק מדרבנן וחכמים הקלו בו, מה שאין כן כאן שאמנם האיסור מדרבנן אך חכמים לא הקלו בו.

הערות

ודאי אלא רק מכח הנהגה. ממילא נחשב כאילו ספק בגוף אחד, וגם אם נודע האיסור בתרנגולת קודם – עדיין הספק מצטרף בשביל הביצה.

⁷ כפי שהוזכר בהערה שם, הפוסקים נחלקו האם דווקא כשהחנויות התערבו חד בחד קודם (אינו יודע באיזו חנות נמצאת ספק הטרפה) או דווקא כשהחנויות לא התערבו קודם.

כלל י | ס"ס בחתיכה מתוך תערובת

א. אגור: כזית של ספק איסור שהתערב עם שתי חתיכות היתר, ואחת מהחתיכות נפלה לתוך תבשיל – הכל מותר משום ספק ספקא: שמא הכזית הראשון הוא היתר, וגם אם תאמר שהוא איסור, אולי הוא לא נפל לתבשיל.

ב. איסור והיתר הארוך: ספק טריפה שהתערבה באלף – הכל אסור, וגם חתיכה שיצאה מהתערובת אסורה.

ש"ך: אין מחלוקת: במקרה שחתיכה מהתערובת התערבה בתבשיל לכו"ע מותר (כי הדיון הוא על התבשיל ולא על החתיכה), וכשהיא נשארה בפני עצמה לכו"ע אסור (כי הדיון על החתיכה).

כלל יא | ס"ס משם אחד

הגמרא בכתובות (ט, א) אומרת שהמוצא פתח פתוח נאמן לאסור את האשה עליו. הגמרא שואלת מדוע האשה לא נשארת מותרת מכח ספק ספקא - ספק תחתיו, וגם אם תחתיו ספק באונס ואינה נאסרת? תשובת הגמרא שמדובר על כהן שאפילו באונס אסורה לו, או שמדובר על ישראל שקידש את האשה כשהיא פחותה מבת שלוש שנים, כך שאין אפשרות לתלות שהיא נבעלה לפני שהוא קידש אותה.

תוס' שאלו מדוע במקרה השני (כשקידש את האשה לפני מגיל שלוש) אין עדיין ספק ספקא - ספק האם באונס, וגם אם ברצון - ספק האם זה היה בעודה קטנה, ופיתוי קטנה נחשב אונס? תשובת תוס' היא ששם אונס אחד הוא, ולכן שתי הספקות האלו נחשבים ספק אחד.

תוס', מגיד משנה ומהרא"י: אם שני הספקות הם משם אחד – אינם נחשבים ספק ספקא אלא רק ספק אחד, ועדיין אסור.

כך פסק ש"ך.

כלל יב | ס"ס משם אחד ואחד מתיר יותר

בסימן קכב (ז) נפסק שסתם בני כלים אינם בני יומם. תוס' והפוסקים שם כתבו שטעם הדין הוא בגלל שיש ספק ספקא: ספק האם השתמשו בכלים באותו יום, וגם אם השתמשו ספק האם השתמשו בשביל מאכל שהיה פוגם את הטעם של המאכל הנוכחי.

לכאורה זה ספק ספקא משם אחד, מכיוון ששני הספקות הם שמא הכלי נותן טעם לפגם, וצריך להבין מדוע התיירו. הש"ך כתב שעל פי יסוד של המהרא"י דין זה מובן. המהרא"י אומר שאם אחד מהספקות מתיר יותר מאשר הספק השני - למרות שהם מאותו השם, מותר. במקרה של הכלים, הספק שמא הכלי אינו בן יומו מתיר יותר, כי הוא מתיר את הכלי לכל המאכלים, לעומת הספק שמא המאכל שהשתמשו בו לכלי היה פוגם את המאכל הספציפי הזה, שמתיר רק את המאכל הזה (כי אין מאכל שפוגם את הטעם לכל המאכלים בעולם).

ש"ך (על פי המהרא"י): גם במקרה ששני הספקות הם משם אחד, אם אחד מהם מתיר יותר מהשני – הם מצטרפים זה לזה ומותר.

כללים יג-יד | ס"ס שאינו מתהפך

אגור, סמ"ק, הגהות מרדכי ועוד: ספק ספקא שאי אפשר להפוך אותו (לומר את הספק השני לפני הספק הראשון) – אינו ספק ספקא מכיוון שהוא ספק גרוע.

למשל, סכין שנמצאה פגומה לאחר שחיטה: לכאורה יש כאן ספק ספקא, ספק האם הסכין נפגמה בעצם שנמצאת אחרי הסימנים, וגם אם תאמר שהיא נפגמה קודם – ספק האם נפגמה אחרי שחיטת רוב הסימנים. אך כיוון שאי אפשר לומר את הספקות כאן הפוך (ספק האם הסכין נפגמה אחרי רוב הסימנים, וגם אם היא נפגמה קודם ספק האם מהעצם בסוף – שהרי העצם היא אחרי הסימנים), ולכן השחיטה פסולה.

כך פסק ש"ך.

כלל טו | ס"ס שאינו מתהפך ואחד גורם לשני

הרשב"א כתב בתשובה שאם אדם בישל פרי נגוע שצריך בדיקה בתוך י"ב חודש (והדין הוא שרק אחרי י"ב חודש הפרי מותר בלי בדיקה כי תולים שהתולעים נימוחו) -

מותר מכח ספק ספקא: ספק האם היו בו תולעים, וגם אם היו - ספק שמא התולעת נמחתה עוד לפני י"ב חודש. דין זה נפסק להלכה בשו"ע (פד, ט).
זה ספק ספקא שאי אפשר להפוך אותו - מכיוון שאם לא היו בו תולעים לא שייך לומר שאולי הן נמחו בתוך י"ב חודש, ועל פי האמור בכלל הקודם צריך להבין מדוע הרשב"א התיר מצב כזה.
הש"ך ביאר שגם בספק ספקא שאי אפשר להפוך, אם ספק אחד נפל בדבר הגורם לקיומו של הספק השני - הם מצטרפים ומותר, ולכן כשספק אחד (האם יש שם תולעים) גרם לשני (אולי הם היו ונמחו) - מותר.

ש"ך (עפ"י הרשב"א, המרדכי ומנחם עזריה): ספק ספקא שאינו מתהפך אך אחד גורם לשני - מותר.

כלל טז | ס"ס: האם מותר לגמרי והאם אסור מדרבנן

אגור, סמ"ק, איסור והיתר הארוך: במקרה של ספק ספקא, ספק אחד האם מותר לגמרי והספק השני הוא האם יש איסור תורה או איסור דרבנן - מותר (ציר של דגים טמאים אסור מהתורה רק אם יש בהם שמנונית. במקרה של דגים טהורים שיש ספק האם התערבו בדגים טמאים, מותר מכח ספק ספקא: ספק האם התערב בטמאים, וגם אם התערב בטמאים ספק האם יש בהם שמנונית (ואסור מהתורה) או שאין שמנונית (ואסור מדברי חכמים)).

כללים יז-יט | איסור דרבנן בתערובת

הפוסקים חילקו בין שלושה סוגים של איסורי דרבנן (**איסור והיתר הארוך, רמ"א וש"ך**):

א. דבר שיש בו חשש איסור תורה, **וחכמים אסרו בתור איסור ודאי** ולא מכח ספק (כמו גבינות של גויים) - אינו נחשב ספק לעניין ספק ספקא, ואינו מתבטל בתערובת. עם זאת, אם לאיסור כזה התווספו שני ספקות אחרים (ספק איסור כזה התערב בתערובת) - מותר (כלל יח).

ב. דבר שחכמים אסרו מכח ספק (כמו בשר שנתעלם מן העין) – נחשב ספק ומצטרף לספק אחד אפילו כשהוא בעניין אחר, מכיוון שבאיסורי דרבנן אין צורך ששני הספקות יהיו בעניין אחד (כלל יז).

ג. בחתיכה שיש ספק האם בכלל יש בה איסור דרבנן, ואין שום אפשרות שיהיה בה איסור תורה (כמו ביצה שיש ספק אולי היא ביצת נבלה, וביצת נבלה מהתורה מותרת) – מותרת גם בלי תערובת, מדין ספק דרבנן לקולא (כלל יט).

כלל כ | ספק דרבנן מול חזקת איסור

בסיכום של סעיף ט הובא הדיון במקרה של ספק ספקא כנגד חזקת איסור, והש"ך נוקט כדעת האוסרים. מדבריו בכלל בט עולה שדווקא כשחזקת האיסור היא כנגד הספק עצמו אינו נחשב ספק, ואם החזקה לא ממש נגד הספק – נחשב ספק (ספק בשחיטה עצמה מנסה להתיר את הבהמה באכילה, וכנגדה ממש יש חזקת איבר מן החי ולכן הספק לא נחשב. ספק בתערובת מול חזקת איבר מן החי מול תערובת נחשב ספק, כי חזקת האיסור לא נוגעת באותה הנקודה).

ש"ך: כשיש חזקת איסור כנגד אחד הספקות לא אומרים ספק ספקא, והכל אסור.

כלל כא | איסור דרבנן שהתערב וחתיכה אבדה

ש"ך: איסור דרבנן שהתערב חד בחד (שאינו מתבטל ברוב אך לא ידוע מהו) ואחת מהחתיכות אבדה – לא אומרים ספק דרבנן לקולא, אפילו באיסור שאינו חשוב, מכיוון שיש בתערובת חזקת איסור ולא מצרפים ספק שיש כנגדו חזקת איסור⁸.

הערות

⁸ בסיכום לסעיף ט הוזכר שיש החולקים וסוברים שאומרים ספק ספקא גם כשיש חזקת איסור כנגד הספק עצמו, וממילא אפשר שכאן הם מקלים.

כלל כב | איסור דרבנן שהתבטל ברוב וחתיכה אבדה

ש"ך: איסור דרבנן שאינו דבר חשוב שהתערב חד בתרי (כך שמהתורה הוא מתבטל ברוב) ואחת מהחתיכות אבדה – שאר התערובת מותרת למרות שאין שישים כנגד האיסור, מכיוון שאין חזקת איסור.

כלל כג | איסור דרבנן חשוב במקרה כנ"ל

ש"ך: חתיכה שהיא איסור דרבנן חשוב, שהתערבה בשתיים אחרות ואחת נפלה לאיבוד – דינה כמו באיסור דאורייתא, וכמפורט בסעיף ז (עיין שם).

כלל כד | איסור דרבנן בתערובת שניה

ש"ך: מכיוון שתערובת של חד בחד נחשבת חזקת איסור (כנזכר בכלל כא) – גם אם אחת מהחתיכות נפלה לתערובת אינו נחשב ספק ספקא (שמא זאת לא החתיכה הזאת, וגם אם כן אולי מה שנפל לתערובת זאת חתיכת ההיתר), מכיוון שתערובת של חד בחד לא נחשב ספק, אלא איסור דרבנן ממש וגופו של איסור.

כלל כה | ספק דאורייתא בתערובת שניה

ש"ך (כאן ובנקה"כ): כך הדין גם בספק איסור תורה שהתערב חד בחד ואחת מהחתיכות נפלה לתערובת, שאינה מתבטלת מכיוון שספק דאורייתא אסור כמו ודאי דאורייתא (עפ"י הרשב"א והר"ן).

כלל כו | ספקות בהפסד מרובה

ש"ך: בכל המקומות שהאיסור שהתערב לא התבטל מכח ספק – גם אם יש הפסד מרובה אסור, וגם אם לא רוצה לאכול הכל יחד.

כלל כז | ספק כשיש חזקת איסור

כפי שכבר הוזכר, דין ס"ס בחזקת איסור הובא בסיכום לסעיף ט. בכלל כ הש"ך עסק במקרה שחזקת האיסור היא כנגד אחד הספקות ממש (ספק בשחיטה עצמה מול חזקת איבר מן החי) ולכן הספק לא מועיל ואסור, וכאן הש"ך עוסק במקרה ששחזקת האיסור אינה כנגד הספק ממש (חזקת איבר מן החי מול תערובת), ועל פי מחלוקת הרשב"א ואיסור והיתר הארוך שהוזכרה שם.

ש"ך: אם חזקת האיסור אינה כנגד הספק ממש – היא לא מפריעה לומר ספק ספקא.

כלל כח | ס"ס בנוסף לספק שיש כנגדו חזקת איסור

◀ **ש"ך:** במקרה שנופל ספק כנגד חזקת איסור (כנזכר בכלל כ) ובנוסף יש עוד שני ספקות – ודאי שמותר, כי גם אם הספק הראשון היה איסור ממש, עדיין יש ספק ספקא ומותר.

◀ **משאת בנימין, ט"ז** (ס"ק טו) **ומנחת כהן:** אם יש חזקת איסור – אפילו אם יש יותר משני ספקות, אסור.

כלל כט | חזקת איסור שאינה סותרת את הספקות

ש"ך: כל מה שאמרנו שלא אומרים ספק ספקא כשיש חזקת איסור, זה דווקא כשהיא באותו עניין (חזקת אבר מן החי וספק בשחיטה), אך כשהספק אינו סותר אלא בעניין אחר – למרות שיש חזקת איסור אומרים ספק ספקא (לאחר השחיטה גילו שדגל העוף נשברה, לא ידוע האם לפני השחיטה או אחריה, וגם אם לפנייה אולי לא ניקבה הריאה – ולמרות שיש חזקת אבר מן החי, הס"ס מועיל ומותר).

כללים ל-לא | דוגמא לכלל כז

ש"ך: על פי האמור, במקרה של חתיכה שיש ספק האם היא מבהמה כשרה או מבהמה שאירע ספק בשחיטה שלה – חזקת איבר מן החי מבטלת את הספק בשחיטה, והחתיכה אסורה.

החתיכה אסורה אפילו אם התערבה באחרות, מכיוון שכל עוד אין ספק ספקא שהתיר אותה היא אסורה גם בתערובת.

כלל לב | דוגמא לכלל כח

ש"ך: במקרה שבנוסף לספק בשחיטה ישנם עוד שני ספקות – למרות חזקת האיסור אומרים ספק ספקא והחתיכה מותרת (אך כפי שהוזכר שם, זוהי מחלוקת).

כלל לג | ספק שאינו שקול

ר"ן, ב"ח וש"ך (כאן ובסימן נג, סק"ד): במקרה שהאיסור וההיתר לא שקולים מבחינה הסתברותית ויש לתלות באיסור יותר מההיתר (כי הוא שכיח יותר וכדו') – לא נחשב ספק.

כלל לד | ס"ס בגלל חסרון חכמה

דרכי משה וש"ך: אם אחד הספקות נובע מחסרון חכמה (אי ידיעת ההלכה) – אינו נחשב ספק. (אמנם בסימן נג, סקט"ו הש"ך כתב שבמקום הפסד גדול סומכים שנחשב ספק, אך כאן לא הזכיר זאת וכתב בסתמא שאינו נחשב ספק).

כלל לה | ס"ס שאפשר לברר

◀ **רשב"א:** במקום שאפשר לפשוט את הספק בעזרת בדיקה – צריך לבדוק.

גם לדעת הרשב"א, רק במקום שניתן לפשוט את שני הספקות לגמרי צריך לבדוק, אך אם יישאר ספק בכל מקרה – אין צורך לבדוק בכלל (נודע ביהודה ורעק"א). לדעת שער המלך הרשב"א בתשובה חזר בו מדבריו בחידושים, וגם לדעתו אין צורך לבדוק (פת"ש).

◀ **תרומה וסמ"ג:** גם אם ניתן לפשוט את הספק – אין צורך לבדוק וניתן להסתמך על הספק.

כך פסק רמ"א.

ש"ך: במקום שהספק לפנינו, ניתן לבדוק ואין הפסד בדבר – צריך לבדוק, ואם לא אין להחמיר.

כלל לו | דימוי מילתא למילתא בספקות

ש"ך: מכיוון שכללי הספקות רחבים ולא מסודרים – אין לבדות שום ספק להקל וגם לא לדמות מילתא למילתא, אלא רק בדברים הדומים ממש או שיש עוד צדדים להקל, מכיוון שמצינו לפעמים שגם באיסורי דרבנן החמירו וישנם חילוקי דינים רבים.

קיצור הכללים

א. הפוסקים נחלקו האם ספק ספקא תלוי בכך ששני הספקות בהעלם אחד (משאת בנימין) או בכך ששני הספקות בגוף אחד ועניין אחד (רמ"א וש"ד).

ב-ג. לסוברים ש"ס נקבע לפי עניין אחד וגוף אחד, כשהספקות בגופים שונים הם לא מצטרפים, ואפילו אם התערב באלף.

ד-ט. במקרה שהספק השני הוא בעניין אחר שמחמיר יותר – הספקות מצטרפים ומותר. אם הוא בעניין אחר שמיקל יותר – לא מצטרפים. במקרה שהספקות לא מצטרפים, אפילו אם חתיכה אחת מהתערובת אבדה – מחמירים.

י. ס"ס שהתערב בתערובת ולא התבטל, וחתיכה יצאה מהתערובת – כשהיא בפני עצמה אסורה, אך אם נפלה למאכל הוא מותר.

יא-יב. ס"ס משם אחד אינו מתיר, כי שני הספקות נחשבים ספק אחד. אם אחד מהספקות מתיר יותר מהשני – נחשבים ספק ספקא ומותר.

יג-טו. ס"ס שאינו מתהפך אינו נחשב ספק ספקא, כשם ש"ס משם אחד לא נחשב. אם הס"ס אינו מתהפך אך ספק אחד גורם לשני – מצטרפים להתיר.

טז. ספק אולי מותר לגמרי ועל הצד שלא – ספק האם אסור מדאורייתא או מדרבנן – נחשב ס"ס ומותר.

יז-יט. איסור דרבנן שחכמים אסרו בתורת ודאי אינו מצטרף לספק אחר, ואיסור שחכמים אסרו בתורת ספק מצטרף גם לספק בעניין אחר, כי בספק דרבנן מצטרפים ספקות גם משמות אחרים. כשיש ספק האם כלל יש איסור דרבנן – מותר גם בלי תערובת.

כ. אם יש חזקת איסור כנגד ספק דרבנן – אינו נחשב ספק.

כא-כג. איסור דרבנן שהתערב ולא התבטל וחתיכה אחת אבדה – החתיכה הנשארת עדיין אסורה, מכיוון שיש בה חזקת איסור. כשהאיסור התבטל

ברוב וחתיכה אחת אבדה – מותר, כי אין חזקת איסור. אם זאת חתיכה חשובה דינה כמו איסור תורה (בסעיף ז).

כד-כה. איסור דרבנן או איסור דאורייתא שנפלו לתערובת של חד בחד ולא התבטלו – אסורים אפילו אם אחר כך נפלו לתערובת שניה.

כו. בכל המקומות שמחמירים – אפילו בהפסד מרובה אסור.

כז-לב. כשיש חזקת איסור לא אומרים ספק, אך אם חזקת האיסור לא סותרת ממש את אחד הספקות –אומרים. אם היא סותרת ספק אחד אך בנוסף אליו יש עוד שני ספקות – מחלוקת.

לג. ספק שאינו שקול אלא נוטה לכיוון האיסור – אינו נחשב ספק.

לד. ספק הנובע מחסרון חכמה אינו נחשב ספק.

לה. הפוסקים נחלקו האם במקרה שניתן לברר את המציאות ולפשוט את הספק צריך לעשות כך, או שניתן להחשיב כספק. הש"ך פסק שאם ניתן לבדוק, הספק לפנינו ואין הפסד – צריך לבדוק.

לו. כללי הספקות מורכבים, ולכן אין לבדות ספק שאינו מפורש או דומה לספקות הקיימים בצורה ברורה.